

crkva u svijetu

RAZGOVORI

»BOGOČASTIVA PARTIJA«

Dojmovi s hodočašća s Papom po Poljskoj

Frane Franić

Bio sam u Poljskoj s papom Ivanom Pavlom II. od prvog do zadnjeg dana, kao delegat naše Biskupske konferencije, jedini od naših biskupa. Naravno, nisam imao na raspoložnju helikopter pa nisam mogao prisustvovati svim svečanostima, u svim gradovima i mjestima, kao npr. u Gnijeznu, Osvijješćinu, Zakopanima. Nisam mogao prisustvovati na svim papinim nastupima ni u mjestima u kojima sam bio skupa s Papom, bilo zbog toga što su neki njegovi nastupi bili rezervirani pojedinim skupovima, kao npr. nastupi na sjednicama BK Poljske u Čenstohovi ili na završetku Krakovske sinode u Krakovu, kao ni u nekim drugim papinim susretima, kao što su bili susreti s profesorima i studentima Katoličkog sveučilišta iz Lublina u Čenstohovi, zatim susreti s poljskim svećenicima u čenstohovskoj katedrali, pa susreti s poljskim redovnicama, sjemeništarcima i novacima i, konačno, novinarima. Može se reći da je Sv. Otac imao svakoga dana svoje 10-dnevne turneje po Poljskoj barem 4—5 govora, unaprijed spremljenih i prevedenih na strane jezike. Jednostavno, on nije prestajao s radom od 8 sati izjutra do kasno uvečer. Uvijek je govorio, molio s narodom, poticao, blagoslivljao, primao darove i sam darivao. Vidjelo se da Papa uživa u toj komunikaciji, neposrednoj i živoj, sa svojim narodom. Njegova vjera i oduševljenje prelazili su na njegov narod, a vjera i oduševljenje naroda pretakali su se u Papu. Dolazilo je tu svaki dan do vidljive identifikacije Pape i naroda. Srca i misli spajali su se vrlo brzo. Dovoljna je bila jedna riječ da narodne mase planu u oduševljeni i produženi pljesak, da se gromka pjesma izvije iz dubine narodne

duše i zatalasa poput golemih morskih valova: »Hoćemo Boga«... Taj pljesak je znao trajati vrlo često po 10 minuta, a u Varšavi punih 20, kako se je prve večeri izrazio sam Sv. Otac, kada je za večerom rekao, da je lako propovijedati tome narodu, jer ga pomaže u propovijedanju svojim odgovorima.

Sada se mogu uzeti papini govori, npr. na talijanskom, i čitati. Međutim, slušati te govore u njihovoj životnoj situaciji bilo je to nešto drugo. To su bili doživljaji, ne samo neke ideje. To je bio jedan narod u svojoj specifičnoj situaciji, koju je Papa dobro razumio i koju je izražavao rječnikom koji je samo taj narod mogao u potpunosti razumjeti. Ako netko sada počne komentirati da su ti govori bili obojeni religioznom konzervativnošću ili nacionalizmom, onda je taj i takav kršćanin trebao poći u Poljsku pa slušati i osjećati Papu i njegov narod, kojemu je Papa dirao ne samo razum nego i srce.

Kada je Papa npr. prvoga dana u Varšavi pred polumilijunskim mnoštvom rekao, da nitko ne može iskorijeniti Krista iz te zemlje, trebalo je samo poslušati odgovor toga naroda, čuti taj prvi silni pljesak od nekih 20 minuta, tu pjesmu »Hoćemo Boga«, trebalo je gledati tog Papu, nekadašnjeg krakovskog nadbiskupa-kardinala, velikog borca za vjersku slobodu — i osjetiti što se tu sve zbiva... Ili kada je Papa u Čenstohovi rekao radnicima iz Donje Šleske, da se ne dadu smesti i zavesti od onih koji kažu da je čovjeku dovoljan rad, a da mu molitva nije potrebna, trebalo je čuti polumilijunsko mnoštvo radnika kako punih deset minuta svojim pljeskom odaje priznanje Papinim riječima, trebalo je tada čuti kako počinje pjevati »Hoćemo Boga« i još neke poljske religiozne, pa i nacionalne pjesme. Dovoljna je bila mala iskra da se na Papinu putu razgori požar u dušama djece, mladih i starijih, radnika, seljaka, intelektualaca, profesora đaka i studenata.

Papa je vidljivo uživao u tim odgovorima svojega naroda. Jednom je, naravno izvan teksta, rekao da mu se čini da su Poljaci »teološki narod«, jer da plješću Bogu Ocu, Bogu Sinu, Kristu-Spasitelju, Duhu Svetom i svetoj Crkvi. Htio je time naglasiti religioznu misiju svojega putovanja.

I doista, može se kazati da je papino putovanje značilo duhovne vježbe za poljski narod. Prije samog putovanja i u njegovu toku svećenici su neprestano sjedili u ispovjedaonicama i nije, valjda, ostalo duše koja se nije u ovom času s Bogom pomirila i pristupila sv. sakramentima. Mnogi su mi se svećenici »tužili« da više ne mogu izdržati od velikog ispovijedanja i propovijedanja, pouka i posebnih katekeza.

Sve je u biti bilo centrirano na obitelj. Jer, za Poljake, kako mi rekoše njihovi biskupi, ne postoji problem ateizma, postoji samo problem obitelji, tj. postoji problem morala u obitelji i u društvu. Tu je u prvom redu njihova nacionalna mana alkoholizam, za koju drže da su im je nametnuli okupatori i, sada, izgubljenost obitelji i pojedinca u gradovima. U Poljskoj se naime ne mogu osnivati župe bez dozvole civilne vlasti, tj. bez privole partije. Ni biskupije se ne smiju osnivati dijeljenjem bez dopuštenja partije. Stoga ima župa u Varšavi i drugim velikim gradovima koje broje i do 100.000 duša, a tu je samo pokoja slučajna kapelica. Slično kao

i u nas. Do dozvole za gradnju crkava u gradovima teško se dolazi. Ima također biskupija koje broje do 3.000.000 duša, npr. Varšva, Wroclaw, itd., koje bi se dijelile, ali ne mogu dobiti pristanak civilnih vlasti; stoga imaju dosta pomoćnih biskupa. Na 27 biskupija u Poljskoj ima 70 biskupa.

Poljski biskupi posebno paze na svoje jedinstvo. Imaju svako dva mjeseca sabor svoje BK, a čitav je život poljske Crkve organiziran kroz vijeća BK, kojih ima više od 20. Svećenici poštuju i slušaju biskupe. To isto čine i poljski teolozi i redovnici. Stoga je u toj Crkvi jedinstvo još na zavidnoj visini. Da li će uspjeti to jedinstvo i zadržati, to će se vidjeti. Od toga će uvelike ovisiti daljnja sudbina ove Crkve.

Ni oni, kao ni mi, nemaju nikakve organizirane katoličke akcije. Župa i kateheza — to je sve. Kao i u nas. Ali tu je pobožnost prema Gospi Čenstohovskoj. To svetište stvarno ujedinjuje Poljake. Oni su preko svojega primasa i sada preko pape Ivana Pavla II. posvetili Poljsku i svijet Prečistom Srcu Marijину i javno se priznali ROBOVIMA MAJČINE LJUBAVI MARIJINE.

Meni se čini da smo mi još daleko od zrelosti te poljske marijanske pobožnosti. Naša Marija Bistrica trebala bi tek postati srce hrvatske katoličke vjere. Nije tu dosta neki dekret BK. Trebalo bi još mnogo međusobnog razumijevanja i ljubavi, zapravo složnog rada, bez ikakva nadmetanja. Pokrajinska svetišta ne može nitko zamijeniti, ali jedno bi moralo postati nacionalno: zato je prikladna Marija Bistrica, uz koju stoji jednodušna odluka hrvatskih biskupa. Trebalo bi tu nešto trajno raditi.

Kad sam ovako u sebi i u razgovoru s drugima uspoređivao vjerske prilike u Poljskoj i Hrvatskoj, onda su dolazila u obzir sva navedena tumačenja, dana u raznim prigodama. Poljski nas biskupi, uglavnom, nisu do sada poznavali niti su za nas znali. Tek su prigodom proslave 1300. obljetnice našeg početka pokrštavanja i proslava u Solinu čuli da ima na Jadranu neki katolički slavenski narod Hrvata. I došli su tada četvorica biskupa kao delegacija poljske Crkve. Od tada počinje i njihovo zanimanje za nas.

Poljaci drže Jugoslaviju uglavnom nekom socijaldemokratskom državom, gotovo kapitalističkom. Tako misle i poljski biskupi. Naravno, kad se čovjek nađe pred takvim mišljenjem izraženim lapidarno i pred nekim skupom, nije uvijek lako ni zgodno ulaziti u polemiku. Ali ponekad se pruži prigoda, osobito s prijateljskim biskupima i kad ima više vremena. Ja sam bio spreman da o tome nešto potanje rečem i dajem podatke, odnosno da usporedim jednu i drugu partiju. Htio sam reći Poljacima da je naša partija uistinu marksistička partija, iako posebnog tipa, a ni pošto socijaldemokratska, i da je njihova u mnogim elementima bliža socijaldemokraciji nego SKJ. Naša je naime partija učinila kompromis s tzv. progresivnim krilom Katoličke Crkve, a njihova je, po mom mišljenju i prema mojim informacijama, učinila kompromise s »bogomoljačkim elementima« u Katoličkoj Crkvi. Međutim, nisam mogao izraziti tu riječ »bogomoljački« na poljskom jeziku dok nisam vidio na nekom transparentu riječ »bogočastivi«, pa sam tada počeo rabiti taj izričaj i čak sam

samnu poljsku partiju nazvao »bogočastivom partijom«, naravno u smislu da je učinila kompromise i preuzela elemente u svojoj vjerskoj politici od bogočastivog poljskog naroda. A evo što sam čuo i vidio svojim očima za vrijeme svojega 10-dnevnog hodočašća.

U Poljskoj postoje slijedeći državni praznici: 2 dana za Božić, 2 dana za Uskrs, 2 dana za Duhove (baš sam na drugi dan Duhova bio u Čenstohovi), 1 dan za Tijelovo s procesijom po gradovima, 1 dan za Veliku Gospu i 1 dan za Sve Svete. — U Varšavi sam i u Čenstohovi vidio rudare u rudarskim uniformama s njihovom rudarskom uniformiranom glazbom na papinskim misama i kako Papi donose darove na prikazanje. U Čenstohovi su došli bogoslovi vojnici s transparentima, u vojničkim odijelima, s dopuštenjem svojih vojnih starješina, na papinske mise i Papa ih je javno pozdravio. U Poljskoj vojnici i oficiri posjećuju crkve i mise bez ikakva straha, ako hoće. Također bez straha i posljedica posjećuju crkve i mise i studenti, i profesori, i ostali intelektualci, odnosno državni službenici. I oni su preko prikazanja donosili darove Papi i u svojim uniformama čitali misna čitanja. U Poljskoj postoji Katolčko sveučilište u Lublinu (koje sam posjetio 4. VI.). U njemu studira kanonsko pravo naš svećenik don Ivan Jakulj. Broj slušatelja je doduše ograničen; na svim fakultetima ima samo 2.500 studenata, ali sveučilište ipak postoji. Postoje i neke katoličke srednje škole, kao npr. ona u Varšavi koju vode čč. sestre od Uskrsnuća (kod kojih sam boravio u Varšavi). Takvih srednjih škola s pravom javnosti ima samo 7 u čitavoj Poljskoj, s ograničenim brojem učenika (spomenuta u Varšavi ima 150 učenica), ali ipak postoje.

Za vrijeme papine posjete ulice gradova i ceste bile su okićene poljskim i papinskim zastavama. Svaki desetak metara bio je usađen jedan štap s papinskom i drugi s poljskom zastavom. Ali poljska zastava nema na sebi oznaku socijalističke zvijezde, nego je sastavljena samo od nacionalnih boja: orvene i bijele. Tako mogu i komunisti i katolici skupa slaviti Poljsku koliko ih je volja. Tako su mogli nove krajeve Donje Šlezije i sjeverne krajeve Gdanska i Vorma slaviti i blagoslivljati koliko su htjeli. — Za sve međunarodne riječi Poljaci imaju svoje poljske, tako npr. za avion, aerodrom, telegram itd. I nitko im to ne zamjeri. Uopće, u Poljskoj ne prijete nikakva opasnost od nekog nacionalizma. Poljski primas kardinal Wyszinski smatran je gotovo kao vjerski i narodni vođa, i o tome komunisti vode računa.

Naravno, o poljskoj situaciji vodi računa i Crkva na čelu s primasom kard. Wyszinskim. Stoga se nikada nije išlo u skrajnosti ni prilikom papine posjete. Dapače, smatram posebnom papinskom razboritošću, koja čini dio njegova smjera u Oest-politici, što je zadnjeg dana dao staviti glavu sv. Stanislava, krakovskog biskupa i mučenika iz 1079. godine, pred oltar na kojemu je koncelebrirao misu s oko 80 kardinala, nadbiskupa iz Poljske, iz Evrope i svijeta, i s tom je sv. glavom dao blagoslov svome narodu i svijetu, ali u propovijedi nije govorio o razlozima mučeništva sv. Stanislava, tj. o njegovu sukobu s ondašnjom poljskom državom i kraljem Boleslavom Hrabrim. Te bi naime aluzije u vezi s današnjom situacijom bile i previše očite, a Papa je svoju misu htio za-

vršiti miroljubivo, iako s očitom počašću sv. Stanislavu kojega je u svojoj homiliji stavio za uzor vjere i za zaštitnika sakramenta krizme.

U Wrocławu sam se 9. VI. sastao s biskupom iz Istočne Njemačke apostolskim administratorom Magdeburga J. Braunom, tako sam mogao malo usporediti našu i poljsku partiju s istočnonjemačkom partijom. Osim sloboda koje uživa poljska Crkva, Crkva u Istočnoj Njemačkoj uživa još dvije: može graditi crkve kada i gdje hoće (lako dobiva dozvole) i ima svoju vlastitu tiskaru i može tiskati što hoće, bez prethodne cenzure (ima i dosta papira).

A mi? Kako nastaje ta kriva slika o socijaldemokratizmu naše partije? Možda nastaje zbog toga što mi uživamo dvije građanske slobode koje Poljaci nemaju, odnosno imaju ali u manjoj mjeri: mi možemo putovati kamo i kada hoćemo, a i naš crkveni tisak je dosta slobodniji negoli poljski. Poljaci doduše imaju 4 vjerska tjednika, a mi samo jedan dvo-tjednik (oni dnevnik Slovo koje izdaje PAX ne drže katoličkim tiskom, iako se taj dnevnik naziva katoličkim). Ti se poljski tjednici tiskaju u vrlo ograničenom broju primjeraka zbog »nedostatka papira«, a dok neka knjiga bude tiskana, treba čekati obično i koju godinu.

Sve u svemu, Poljska izgleda kao neki katolički rezervat zbog toga što Zapadnjaci u nju teže ulaze i što sami Poljaci na Zapad teže izlaze: nema komunikacija, pa ta zemlja ima svoj specifični razvoj, koji je uvjetovan njezinom obranom za svoj vlastiti poljski identitet, u koji svakako spada i rimokatolička vjera. Stoga je pohađanje crkava u Poljskoj visoko iznad zapadnjačkog prosjeka; sjemeništa i samostani su im puni. U Wrocławu, npr., u bogoslovskom sjemeništu ima 235 bogoslova, a malog sjemeništa uopće nemaju. Svi ti bogoslovi dolaze iz vanjskih škola, u kojima bi se morao učiti ateizam, ali iz kojih profesori ipak slobodno pohađaju crkve, pa su, valjda, slobodniji nego u nas u izražavanju svojega vjerskog svjetonazora, možda i u samim školama.

Biskupi u Poljskoj nose svoje talare, i u kućama, i kada putuju po Poljskoj u svojim autima. I svećenici također rado nose talar, a bez klergimena ne izlaze vani. Službeni naziv za svećenika je »knez«, kao što je u nas u Dalmaciji »don«, ili kao što je kod glagoljaša »pop«, tj. »otac«, što je mnogo bliže narodu. Međutim, kod Poljaka »pop« označuje ruskog svećenika, pa je taj naziv u njih omražen.

Ja sam se više puta u Poljskoj sjetio našega Gundulića, koji je u svoje vrijeme gledao u Poljacima spas svih Slavena i zato spjevao svojega *Osmana*. Danas se Poljaci ponose svojim Papom, kojega su dali Katoličkoj Crkvi i svijetu, i misle da će on izvesti Crkvu iz doktrinarne, moralne i disciplinarne krize na zdrave putove Evanđelja, baš zaslugom svojega poljskog odgoja i svoje poljske katoličke vjere.

Papa svuda ističe da je Slaven. Osobito je to isticao u Gnijeznu. Tamo je bio i neki transparent ispisan, čini se, glagoljicom. Tamo je Papa spominjao sve slavenske narode, pa i nas Hrvate, iako toga spomena nema u službeno tiskanim govorima. U Krakovu je Papa opazio zastavu

Lužičkih Srba (modro-crveno-bijelo), i pozdravio je braću »Sorabe«, kako ih Poljaci zovu, dok oni sebe nazivaju Serbi, a vjere su katoličke.

Možemo reći za našega Papu: »Apparuit humanitas papae nostri Johannis Pauli!« — Tko bi se kada mogao nadati da će npr. jesti s Papom za istim stolom. A on je s nama jeo za istim stolom, razgovarao kao čovjek s čovjekom, šalio se bez ikakvih kompleksa, kao jedan od nas. To nas je najviše i oduševljavalo. Ne znam tko bi od nas bio mogao izdržati onoliki pastoralni rad, koliko je on izdržao kroz deset dana svoje misionarske turneje po Poljskoj. Posljednji dan, doduše, nije ni on od napora mogao pjevati misu na Blonju, gdje je bilo okupljeno oko 300.000 ljudi, kako piše Osservatore Romano od 11. lipnja o. g., nego je misu recitirao i svoj govor čitao, ne više s onim entuzijazmom kao prvoga dana u Varšavi, ali s jednakom ljubavlju zajedničkog duhovnog Oca svih Poljaka i čitava svijeta.

DJETINJSTVO MOJE...

S a n d r a

Djetinjstvo moje, gdje si?
Gdje su dani kada sam mogla
bezbrižno trčati livadama,
igrati se kada sam htjela,
i maštati o tome kada ću odrasti;
kada nisam imala briga,
kada nisam znala što to znači rat,
i bijeda čovječanstva, i nesreća...?

Tada sam željela što prije postati velika,
a sada žalim što se ne mogu vratiti
u prošlost,
u djetinjstvo.